

Etnologia regional II

Codi: 101241
Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Montserrat Ventura Oller
Correu electrònic: Montserrat.Ventura@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Haver cursat les assignatures de 1r i 2n de grau i particularment les assignatures introductòries a l'antropologia (Conceptes bàsics. Perspectives antropològiques sobre diferència i desigualtat; Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural) i les troncats temàtiques (Antropologia econòmica ; Antropologia del parentiu; Antropologia política i Antropologia de la religió, el simbolisme i el ritual), més la Història de l'Antropologia.

Objectius

Assignatura de tercer / quart curs que desenvolupa la formació bàsica per cursar els estudis d'Antropologia Social i Cultural i que correspon a la matèria bàsica "Coneixement etnogràfic.

Aprofundiment en els camps clàssics de l'Antropologia a través del cas etnogràfic dels pobles indígenes de les terres baixes d'Amèrica del Sud, per proporcionar una aproximació holista a la diversitat cultural i exemples concrets d'aplicació dels enfocaments teòrics estudiats en les matèries troncales.

OBJECTIUS FORMATIUS:

Simultàniament a la introducció en una àrea de tradició etnogràfica com l'Amazònia, i més extensament, les terres baixes d'Amèrica del Sud, l'estudiant adquirirà el coneixement bàsic sobre els debats més específics que l'etnologia d'aquesta àrea ha generat en els grans temes antropològics en què s'ha centrat.

Els alumnes han de reconèixer i identificar la realitat complexa i canviant dels pobles indígenes de les terres baixes d'Amèrica del Sud, des del passat precolonial fins a la situació social actual, marcada per processos de modernització. L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar les dimensions socioculturals centrals així com els principals canvis i continuïtats de les societats indígenes en els àmbits econòmic, ecològic, polític i d'organització social, i les varietats simbòliques i rituals. A partir d'aquí es presentaran estudis de cas, i sofriran eines per analitzar aquesta àrea des d'un punt de vista dinàmic, tot considerant la permanent tensió entre la lluita per la conservació de la particularitat i el que la fa possible per excel·lència, el territori, i la inserció en un món global.

Competències

Antropologia Social i Cultural

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar el corpus etnogràfic i teòric de la disciplina amb capacitat d'anàlisi crítica i de síntesi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les complementarietats i les incongruències de diferents informes etnogràfics de la mateixa zona.
2. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
3. Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals.
4. Avaluar críticament els materials etnogràfics com a proposta de models teòrics.
5. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
6. Avaluar els aspectes positius i negatius de la dialèctica entre etnografies específiques i comparacions d'abast transcultural.
7. Conèixer els efectes aculturadors de l'expansió colonial.
8. Identificar la variabilitat sociocultural a través de textos etnogràfics i fonts audiovisuals.
9. Identificar la variabilitat sociocultural en contextos etnogràfics específics.
10. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
11. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
12. Integrar de manera holística els desenvolupaments dels camps clàssics de l'antropologia.
13. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia.
14. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

Temari general:

1. Primitivisme i essencialisme a l'Amazònia: Història
2. Categories ètniques, classificacions culturals i lingüístiques
3. Antropologia de la natura: ecologia, economia i simbolisme
4. Societat i relacions amb l'alteritat: guerra, canibalisme, política i xamanisme.
5. Indígenes en un món global: moviments polítics, cooperació internacional i turisme.

Metodologia

Activitats formatives i metodologia docent

Classes teòriques i pràctiques dirigides: classes magistrals amb suport audio-visual i informàtic

Lectura de textos i anàlisi de productes audiovisuals de contingut etnogràfic, incloent una visita al museu: lectura de textos i visionat crític de documentals i objectes etnogràfics

Presentacions orals i discussió a l'aula a partir de textos

Redacció i presentació de treballs; estudi individual i treball en equip: redacció de tres treballs: una fitxa de museu (individual), un de documentació d'un grup ètnic (en grup), un d'anàlisi a partir d'una guia (discussió i presentació oral en grup i prova escrita individual)

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classes magistrals de la professora	24	0,96	2, 7, 13, 14
Presentacions orals i discussió sobre categories i documentació etnogràfica	6	0,24	13
Visionat, discussió de documentals i lectures	6	0,24	10
visita a un museu	3	0,12	13
Tipus: Supervisades			
Tutories comprensió textos i continguts	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 13
Tutories preparació treball escrit	1	0,04	1, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13
Tipus: Autònomes			
Estudi personal	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 12
Lectura de textos i documentació etnogràfica	25	1	1, 2, 3, 4, 5, 9, 13
Redacció de treballs	20	0,8	1, 3, 11, 13, 14

Avaluació

L'estudiant haurà de lliurar una fitxa de documentació a partir de la visita al museu amb un pes del 20%.

L'estudiant haurà de lliurar un treball en grup de contingut etnogràfic a partir de lectures i anàlisi de continguts etnogràfics textuals, audiovisuals o digitals amb un pes del 20%.

L'estudiant haurà de presentar en grup el contingut de lectures seleccionades i participar de la discussió a l'aula, amb un pes del 20%.

L'estudiant haurà de redactar una prova escrita de síntesi i anàlisi dels continguts dels blocs temàtics a partir de les lectures proposades amb un pes del 40%.

Les lectures obligatòries, optatives i la pauta de les activitats es penjaran al campus virtual al llarg del curs.

Cal realitzar totes les activitats en el termini establert per a ser avaluat.

La reavaluació consistirà en un únic treball amb el desenvolupament de tots els continguts treballats durant l'any segons una pauta que serà penjada al campus virtual.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Fitxa de museu	20	7	0,28	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Presentació oral anàlisi lectures	20	7	0,28	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Prova escrita contingut curs i anàlisi de lectures	40	16	0,64	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Treball contingut etnogràfic	20	14	0,56	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14

Bibliografia

Bibliografia de referència

ALBERT, B. & A. R. RAMOS (ORG)

2000 Pacificando o Branco. Cosmologias do contato no Norte-Amazônico, Sao Paulo: Editores UNESP.

BERGMAN, R.

1990(1980) Economia Amazónica Lima:CAAP.

CARNEIRO DA CUNHA, M.

1986 Antropologia do Brasil, Sao Paulo:editora brasileira.

CHAGNON, N.A.

1977 Yanomamo, The Fierce People, N.Y.:Holt, Rinehart and winston.

CHAUMEIL, J.-P.

1983 Voir, savoir, pouvoir. Le chamanisme chez les Yagua du Nord-Est péruvien, Paris: Ed. de l'E.H.E.S.S.

CLASTRES, P.

1986(1972) Crónica de los indios Guayaquis, Barcelona:Alta Fulla.

1981(1980) Investigaciones en antropología política, Barcelona:Gedisa.

CORREA, F.(ed)

(?) La selva humanizada. Ecología alternativa en el trópico húmedo colombiano, Bogotá: instituto Colombiano de Antropología / Fondo FEN de Colombia / Fondo Editorial CEREC.

DECLARACIÓN DE LAS NACIONES UNIDAS SOBRE LOS DERECHOS DE LOS PUEBLOS INDÍGENAS

DESCOLA, Ph.

1986 La nature domestique: symbolisme et praxis dans l'écologie des Achuar, Paris: Fondation Singer-Polignac / Editions de la Maison des Sciences de l'Homme. Trad: La selva culta, Quito: IFEA/ Abya-Ya1a.

- 1993 Les lances du crepuscule. Relations Jivaros, Haute-Amazonie, Paris:Plon.
- DIAZ MADERUELO, Rafael
- 1986 Los Indios de Brasil, Madrid: A1hambra.
- ERIKSON, Ph.
- 1996 La griffe des Aïeux. Marquage du corps et démarquages ethniques chez les Matis d'Amazonie, Paris: Éd. Peeters.
- GROSS, D.R. (ed.)
- 1973 Peoples and Cultures of Native South America, N.Y.:Doub1eday;The Natural History Press.
- HAMES, R.B. &,VICKERS, W.T.(eds.) .
- 1983 Adaptive Responses of Native Amazonians, N.Y.:Academic Press.
- KENSINGER, K.M. (ed)
- 1984 Marriage Practices in Lowland South America, Urbana & Chicago: University of Illinois Press.
- L'HOMME, Avri1-Décembre 1993 La remonté e de l'Amazone. Anthropologie et Histoire des Sociétés Amazoniennes, nums.126-128.
- LATHRAP, D.W.
- 1970 The Upper Amazon, London: Thames and Hudson.
- LEVI-STRAUSS, C.
- 1955 Tristes Tropiques, Paris:P1on. Trad: 1969 Tristos Tròpics, Barce1ona:Anagrama.
- 1985 La potière Jalouse, Paris:P1on. Trad: 1986 La a1farera celosa, Barcelona, Buenos Aires:Paidos.
- LIZOT, J.
- 1984 Les Yanomami centraux, Paris: EHESS, Cahiers de l'Homme.
- McCALLUM, C.
- 2001 Gender and Sociality in Amazonia. How real People are Made, Oxford & New Yorg: Berg.
- MEGGERS, B.
- 1971 Amazonia: Man and Culture in a Counterfeit Paradise, Chicago: Aldine. Trad: 1984 Amazonía. Un paraíso ilusorio, Mexico: Siglo XXI.
- METRAUX, A.
- 1967 Rélígions et magies indiennes d'Amérique du Sud, Paris: Gallimard.
- MORÁN, E.
- 1993 La ecología humana de los pueblos de la Amazonía, México: FCE.
- REICHEL-DOLMATOFF, G.
- 1968 Desana. Simbolismo de los indios Tukano del Vaupés,
Bogotá:Universidad de los Andes.

1978(1975) El chamán y el jaguar, Mexico:Siglo XXI.

RENARD-CASEVITZ, F.-M., SAIGNES, Th. TAYLOR, A.C.

1986 L'Inca, l'espagnol et les sauvages, Paris: Recherches sur les civilisations. Trad: 1988 Al este de los Andes, Quito:Abya-Yala.

RIVIERE, P.

1984 Individual and Society in Guiana. A comparative Study of social organization, N.Y., Cambridge U.P.

SANTOS, F.

1992? Etnohistoria de la Alta Amazonía, siglos XV-XVIII, Quito:Abya-Yala, col.500 Años.

SANTOS, F. (COMP)

1996 Globalización y cambio en la Amazonía indígena, Quito: Abya-Yala.

STEWART, J. (ed)

1948 Handbook of South American Indians, Washington D.C.: Smithsonian Institution.

SURRALLÉS, A.

2009 [2003] En el corazón del sentido. Percepción, afectividad, acción en los candoshi, Alta Amazonía, Lima: IFEA / IWGIA.

SURRALLÉS, A. y P. GARCÍA HIERRO (eds)

2004 Tierra adentro. Territorio indígena y percepción del entorno, Copenhague: IWGIA.

VENTURA I OLLER, M.

2009 Identité, cosmologie et chamanisme des Tsachila de l'Équateur. À la croisée des chemins, Paris: L'Harmattan.

VIVEIROS DE CASTRO, E.

1993 From the Enemy's Point of View. Humanity and Divinity in an Amazonian Society, Chicago & London: The University of Chicago Press.

A l'inici de curs es lliurarà una llista de textos específics per blocs temàtics (dossiers) on hi constarà la bibliografia recomanada i l'obligatòria